

- приділення великої уваги питанням безперебійної наявності у закладах розміщення
- світла, води, зв'язку;
- збільшення кількості бронювань соло-турів для однієї людини або сімейних поїздок та, відповідно, зменшення популярності групових турів;
- збільшення кількості бронювань турів «на завтра», адже довгострокове планування стає все більше розкішшю, про яку можна лише мріяти.

Розглядаючи можливі сценарії розвитку туристичної галузі України у повоєнний період, фахівці, чи не в один голос, роблять оптимістичні прогнози. Після Перемоги, — переконані вони, — іноземці хотітимуть відвідати нашу державу та на власні очі побачити те, про що багато дізналися в період війни, коли світ, як кажуть, «відкрив для себе Україну».

Роблячи оптимістичні прогнози, фахівці часто беруть за приклад досвід Хорватії, Боснії та Герцеговини, Кіпру, Єгипту, Ізраїлю, які відносно швидко змогли відновитися після війни та стати туристично привабливими. Та не слід забувати, що війна, яка наразі триває в Україні, немає аналогів у сучасній європейській історії, а тому всі порівняння є некоректними.

Безсумнівно, перспективи відновлення та розвитку туризму в Україні значно будуть залежати від того, в якому стані опиняться інфраструктура, об'єкти історико-культурної спадщини, природно-рекреаційні ресурси, а також загальний рівень життя в країні, безпеки подорожей тощо у повоєнний період.

Маємо також розуміти, що перспективи туризму в Україні значно будуть залежати від спроможності уряду належним чином презентувати нашу державу на міжнародному ринку та сформувати їй імідж безпечної для відпочинку. Про популяризацію України як туристичної країни, цікавої для іноземних туристів, керівництво держави, на наш погляд, має подумати вже зараз. В іншому випадку, відновлення туризму не буде швидким і розтягнеться на роки, а може й десятиліття.

Література

1. Родак К. «Українцям бронюють лише ті готелі, де немає росіян». Як виглядає туризм під час війни. URL : https://zaxid.net/turizm_pid_chas_viyini_2022_fakti_vid_turistichnih_firm_lvova_n1542665 (дата звернення: 09.03.2023)
2. Тараненко А. Чи існує туризм в Україні під час війни. URL : <https://expedicia.org/chi-isnuie-turizm-v-ukraini-pid-chas-viyini/> (дата звернення: 09.03.2023)

kre_shevchenko.olga@kneu.edu.ua

Шевченко О. В.

*доктор економічних наук, доцент, кафедра регіоналістики і туризму
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана, Україна*

РЕАЛІЇ ТА ВИКЛИКИ ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙ У ТУРИЗМІ В УКРАЇНІ

Анотація. У дослідженні показано проблеми застосування інноваційних технологій у туристичній сфері. Доведено необхідність систематизації інноваційних процесів та розроблення інноваційного продукту. Розкрито економічні та суспільні вигоди від оновлення підходів та інструментарію до використання інновацій у туристичній сфері.

Ключові слова: туристична сфера, інновації у туризмі, інноваційний продукт.

Сучасний розвиток України характеризується необхідністю відповідати на загрозові зовнішні виклики, використовуючи наявні ресурси і технології та формуючи підґрунтя для введення в господарський обіг нових. Багатогранність соціально-економічного розвитку та

потреба у відновленні господарства зумовлюють використання новітніх технологій та інноваційних розробок, що сприятимуть стабілізації господарського життя як країни в цілому, так і її окремих регіонів і міст. Відповідно, виникає питання стимулювання розвитку тих сфер господарювання, що є сенситивними до нововведень, мають швидкі терміни окупності, здатні забезпечити наповнення бюджетів територіальних одиниць. Такою сферою господарювання є туристична — застосування інновацій у ній відповідає висловленим вимогам і здатне прискорити розвиток міст і регіонів.

Як і більшість сфер господарської діяльності, туристична нині характеризується зниженням рівня ділової активності і доходності. Так, за даними Державного агентства з розвитку туризму [1], надходження з туристичної галузі до державного бюджету за останні три квартали 2022 року скоротилися на 34 %, порівняно з аналогічним періодом минулого року. Тому суб'єкти господарювання туристичної сфери мають вчасно реагувати на виклики і сприяти стабілізації туристичної сфери.

Під час дії режиму воєнного стану змінюються підходи до організації туристичної діяльності, та само як і об'єктивно коригуються вподобання споживачів туристичних послуг. Розширюється поле для упровадження інноваційних технологій та застосування інноваційних продуктів для збереження показників розвитку туристичної галузі, насичення внутрішнього ринку туристичних послуг, задоволення внутрішнього попиту на туристичні послуги.

На думку дослідника [2], «сучасний туристичний продукт формується двома суб'єктами: туристичним регіоном (його керівною системою, туристичними підприємствами, що виробляють туристичну продукцію та задовольняють туристичні потреби) і туристичним оператором». Погодимося і додамо, що застосування інноваційних технологій та формування інноваційного продукту — це завдання і сфера діяльності та відповідальності обох суб'єктів, які спільно повинні використовувати усі можливості для знаходження, розвитку і комерціалізації інновацій.

Накопичені знання, що формують фундамент для розроблення, упровадження та комерціалізації і поширення інноваційного продукту у сфері туризму, здатні розширити ринок туристичних послуг і стабілізувати цю галузь, особливо в умовах насичення або ж тимчасової недоступності багатьох класичних і традиційних напрямів поїздок, а також сприяти збільшенню доходності від цієї сфери діяльності та зростанню надходжень у місцеві бюджети. Реалізація інновацій у туризмі може відбуватися за такою схемою (рис. 1).

Рис. 1. Блок-схема реалізації інновацій у туристичній сфері

Джерело: авторська розробка.

Відмітимо, що умови появи, накопичення і реалізації інновацій у туризмі відмінні у різних країнах. Для України нині важливим є використання таких інноваційних технологій та інноваційної продукції у туристичній сфері, що відповідають низці критеріїв:

- здатність враховувати постійні зовнішні загрози при формуванні інноваційних туристичних продуктів;
- ґрунтування обопільно на наявних ресурсах і потенційно можливих;
- залучення до упровадження відомих перевірених технологій розроблення туристичних продуктів та економічно прораховане використання новітніх;
- вміння діяти в умовах зростаючої конкуренції, боротьби за переділ ринку туристичних послуг і зростання пропозиції стандартизованих глобальних туристичних продуктів;
- забезпечення переходу від економіки пропозиції до економіки попиту у туристичній діяльності;
- синтез привабливих умов відпочинку і подорожей за рахунок використання інноваційних технологій з метою задоволення потреб споживачів і формування їх вподобань.

На основі аналізу необхідних для реалізації інновацій заходів очевидно, що має здійснюватися суттєва державна підтримка процесу формування інноваційного туристичного продукту та його виведення на ринок. Вона може проводитися декількома шляхами. Перший — це використання інструментарію державного замовлення для формування і реалізації інновацій (у спосіб спеціальних цільових програм, створення дослідних центрів та ін.). Другим шляхом може стати надання безповоротного або кредитного фінансування на виконання конкретних проектів, прибутковість яких важко визначається наперед. Третім є підтримка підприємницького сектору приватної форми власності за допомогою фінансування наукових досліджень, оновлення основних фондів, надання технічної допомоги. Державна підтримка може передбачати і страхування фінансово-економічних ризиків здійснення інноваційної діяльності у туристичній галузі.

Стабільний розвиток туризму на основі залучення інновацій базується на важливих засадах. Зокрема, стимулювання туристичної сфери потребує застосування важелів регулювання до процесів упровадження інновацій та виведення їх на ринок, розвитку маркетингового та рекламно-інформаційного забезпечення туристичної діяльності на рівні держави, окремих рекреаційно-туристичних комплексів та туристичних підприємств. Потужне зростання сфери туризму в Україні у докризові часи сформувало значний потенціал для поширення синергетичного ефекту діяльності цієї сфери на інші, у першу чергу, супутні сфери — готельно-ресторанне господарство, транспорт, банківську сферу. Подолання кризових тенденцій у туристичній галузі базується на розвитку і поширенні інноваційних технологій, формування нових інноваційних продуктів та розвитку нових форм організації дозвілля споживачів. Туристична сфера є високоприбутковою, і за умови державної підтримки свого може забезпечити значну частку у доходах бюджетів. Своєю чергою, збільшення рівня зайнятості у сфері туризму також сприятиме наповненню бюджетів, покращенню ситуації на ринку праці і створенню умов для зайнятості. Гармонійний розвиток туристичної сфери є інвестиційним магнітом і сприяє надходженню ресурсів і в інші сфери соціально-економічного розвитку країни.

Таким чином, поточна ситуація в Україні у сфері туризму та запровадження інноваційних технологій у ній свідчить про необхідність перегляду підходів до оцінювання способів введення інновацій, критеріальних ознак оцінювання інноваційного туристичного продукту та можливостей його комерціалізації або задоволення інших суспільних потреб. Загрозливі виклики, що постали перед туристичною сферою, спонукають суб'єктів туристичного ринку до пошуку узгодженості в реалізації інноваційних задумок та насичення і диверсифікація ринку туристичних послуг. У такий спосіб може відбутися задоволення потреб споживачів туристичних послуг, зміцнення доходності місцевих бюджетів, формування нових знань для подальшої реалізації інновацій у туризмі.

Література

1. Доходи від туризму в Україні скоротилися на 34 %. *Українські новини*. 23 грудня 2022 р. URL: <https://ukranews.com/ua/news/904034-dohody-vid-turyzmu-v-ukrayini-skorotylys-na-34>.
2. Грибова Д. В. Створення туристичного продукту та інноваційні види туризму. *Вісник ХДУ, Серія Економічні науки*, 2021, № 43, С. 33–37. <https://doi.org/10.32999/ksu2307-8030/2021-43-5>.

ro.970154@gmail.com

Шевченко Р. Ю.

*кандидат географічних наук, заступник директора Інституту з наукової роботи
Всеукраїнський міжнародний університет розвитку людини «Україна», Україна*

ТУРИСТСЬКО-ЕКСКУРСІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ У М. КИЄВІ ПІД ЧАС ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ (ПРАКТИЧНИЙ ДОСВІД РОБОТИ)

Анотація. Організація туристсько-екскурсійної роботи під час військового стану зазнало тектонічних змін. Під впливом трансформації публічного простору (дерусифікації) та потенційної небезпеки повітряних ударів змінилася логістика та об'єкти туристичної інфраструктури м. Києва. Адаптація до реалій у сфері туристсько-екскурсійних послуг в місті проходить результативно та виводить галузь на нові горизонти діяльності та поетапного виходу із кризового стану.

Ключові слова: сфера екскурсійного обслуговування, туристичний бізнес, цифрові технології, проєктна діяльність в туризмі.

Російсько-українська війна поклала остаточний край постсовєтському періоду існування української державності у цілому, а також галузі гостинності, туризму, рекреації, організації екскурсійних та туристичних подорожей-мандрівок зокрема. Військові та бойові дії кардинально змінили географію, економіку, цільову аудиторію та логістику сфери туристичного та екскурсійного обслуговування. Постає необхідність вивчення відповідних змін і проведення математико-економічного моделювання та прогнозування виведення галузі економіки з кризи та подальшої рецесії.

Експериментальним полігоном відповідного вишукування стає столиця України — Київ. Це обґрунтовується тим, що місто є державним бюджетотворюючим економічним регіоном. Київ є центром Столичного економічного та суспільно-географічного регіону України із найбільшою щільністю підприємств та організацій, які займаються розробкою продуктів у сфері туризму, рекреації, екскурсійних турів, маршрутів, освітніх стежок. Переважна більшість з них у перші місці війни практично припинили свою роботу, закрили центральні офіси та філії, припинили надання туристичних послуг, у т.ч. на певний час збанкрутував цифровий туристичний бізнес.

Постають такі не вирішені новітні проблеми сучасного стану столичного туристичного бізнесу в царині оновлення проєктної діяльності, переорієнтування на нові атракції та дестинації, а саме:

- формування нової бази даних кадастру об'єктів історико-культурної та природно-рекреаційної (ландшафтної) спадщини м. Києва, яка залишилася після бомбардувань не ушкодженню або вже є втраченою чи напівзруйнованою;
- оновлення, а також нове укладання серій туристичних схем (абрисів), планів, карт, серій карт, електронних віртуальних атласів (геопорталів) м. Києва, що пов'язано з революційною зміною топонімії міського простору, масового демонтажу пам'ятних дошок, монументів та меморіалів, що пов'язані із «героїзацією» учасників «совєтсько-німецької війни 1941–1945 рр.». У тому числі, це знос пам'ятників російським діячам, митцям і вченим у рамках очищення публічного простору столиці від маркерів країни-окупанта та її сателітів. В наслідок чого, значний масив даних і наопрацювань у галузі екскурсійної маршрутизації містом став не актуальним. Відповідні туристичні кейси припинили своє практичне використання;